

ადამიანის უფლებათა სამთავრობო სამოქმედო გეგმის მონიტორინგი

მიზანი 4.1

მიზანი 4.1. საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისი პენიტენციური სისტემის ჩამოყალიბება

მიზნის შესრულების პროგრესი: 30.3%

საქართველოს სასჯელაღსრულების სისტემა წლების განმავლობაში მნიშვნელოვანი ხარვეზებით ფუნქციონირებდა, რაც ნეგატიურად აისახა პატიმრობაში მყოფი პირების უფლებრივ მდგომარეობაზე. ადამიანის უფლებების დარღვევის მძიმე ფაქტები დოკუმენტირებულია ქართულ და საერთაშორისო ორგანიზაციების ანგარიშებში. შესაბამისად, წარმოდგენილი მიზანი სწორედ ასეთი ფაქტების პრევენციასა და მათი შედეგების აღმოფხვრას უნდა ემსახურობდეს.

მიზნის ფორმულირება ძალიან ზოგადია და პრაქტიკულად, შესაბამისი თავის ფარგლებში მოცემული ყველა სხვა მიზნისა და ამოცანის მსგავსია. სამოქმედო გეგმის მნიშვნელოვანი ხარვეზია საერთაშორისო სტანდარტების მოშველიება კონკრეტიკის გარეშე, ვინაიდან დიდი სხვაობაა, მაგალითად, გაეროსა და ევროსაბჭოს აქტების მიხედვით, პატიმრობის სტანდარტებს შორის. ბუნდოვანია, რომელი სტანდარტი იქნა გამოყენებული კანონმდებლობის დახვეწისთვის. გამოვითხოვეთ ინფორმაცია გამოყენებული საერთაშორისო სტანდარტების თაობაზე, თუმცა უშედეგოდ.

ამოცანა 4.1.1. პენიტენციურ სისტემაში ადამიანის უფლებების დაცვის გაძლიერების მიმართულებით მოქმედი კანონმდებლობისა და შიდა რეგულაციების სისტემატური გადახედვა და საჭიროების შემთხვევაში ცვლილებების შეტანა

ამოცანის შესრულების პროგრესი: 15%

საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისი პენიტენციური სისტემის შექმნის თვალსაზრისით კანონმდებლობის დახვეწა ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ნაბიჯია. აღნიშნული ამოცანის შესრულებისთვის აუცილებელი იყო არსებული კანონმდებლობის სისტემური ანალიზი და ამ უკანასკნელის საფუძველზე, საჭირო ცვლილებების მომზადება, რაც უკეთ უზრუნველყოფდა დასახული მიზნის მიღწევას.

აქტივობა 4.1.1.1. მსჯავრდებულთა უფლებრივი მდგომარეობის შესახებ არსებული მოქმედი კანონმდებლობისა ანალიზისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების რეკომენდაციების გათვალისწინებით შესაბამისი საკანონმდებლო ცვლილებებისა და შიდა რეგულაციების მომზადება და ინიცირება

პასუხისმგებელი უწყება:

- სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტრო

ინდიკატორი:

მონიტორინგის მიზნებისათვის სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორები მოდიფიცირებულია, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში მათთან ერთად დამატებულია ალტერნატიული ინდიკატორებიც.

სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორი:

მომზადებული და ინიცირებული ცვლილებები

დამატებული ინდიკატორები:

შესაბამისობაშია CPT-ის სტანდარტებთან, პრევენციის ეროვნული მექანიზმის რეკომენდაციებთან, ევროსაბჭოს სტანდარტებთან

სტატუსი: ნახევარზე ნაკლები
შესრულებულია

აქტივობის შესრულების პროგრესი: 30%

დაწყების თარიღი: 2016-01-01

ბოლო ვადა: 2017-12-31

შეფასება

სამინისტროს მიერ მოწოდებული ინფორმაციით^[1], 2017 წლის 1 ივნისს, მიღებული იქნა ცვლილებების პაკეტი პატიმრობის კოდექსსა და თანმდევ საკანონმდებლო/კანონქვემდებარე აქტებში ცვლილებებზე.

ზოგიერთი ცვლილება აუმჯობესებს პატიმრთა უფლებრივ მდგომარეობას. მაგ., შინაპატიმრობის სრულწლოვან მსჯავრდებულებზე გავრცელება^[2]; ცვლილებები პატიმრობის კოდექსში^[3]: უმაღლესი განათლების მიღების უფლება; საკუთარი ტელევიზორით და მაცივრით სარგებლობის უფლება; ავადმყოფობის გამო სასჯელის მოხდისგან გათავისუფლების მექანიზმში სასამართლოს ჩართვა.

საკანონმდებლო ცვლილებების შედეგად, ქალ მსჯავრდებულებს, რომელთაც ჰყავთ მცირეწლოვანი შვილი, მიეცათ საშუალება, ბავშვის მიერ დაწესებულების დატოვებიდან ერთი წლის განმავლობაში, უქმე და დასვენების დღეებში დატოვონ დაწესებულება. თავისთავად ეს ცვლილება პოზიტიურია, თუმცა საკამათოა, რამდენად შეესაბამება ბავშვის ინტერესებს დედისთვის ამ უფლების მხოლოდ ერთი წლით მიცემა. უმჯობესი იქნება, დაწესებულების დატოვების საშუალება დედას შვილის სრულწლოვანებამდე მიეცეს და მხოლოდ განსაკუთრებულ შემთხვევებში, მაგ. დაწესებულების დატოვების პერიოდში ჩადენილი სერიოზული კანონდარღვევისთვის, ჩამოერთვას ეს უფლება. ასევე სასურველია, იმავე უფლების სხვა ქალ მსჯავრდებულებზე გავრცელება, რომელთაც დაწესებულებაში არ ჰყოლიათ სამ წლამდე ბავშვები, თუმცა ჰყავთ არასრულწლოვანი შვილები.

სასამართლოს მიეცა უფლებამოსილება, ადგილობრივი საბჭოს გადაწყვეტილების ბათილად ცნობასთან ერთად საბჭოს დაავალოს პირობით ვადამდე გათავისუფლების ან სასჯელის მოუხდელი ნაწილის უფრო მსუბუქი სახის სასჯელით შეცვლის შესახებ გადაწყვეტილების მიღება, რაც, თავისთავად, დადებითი ცვლილებაა, თუმცა სასამართლოს ასევე შეუძლია, სადავო საკითხის გადაუწყვეტლად, ბათილად ცნოს ადგილობრივი საბჭოს გადაწყვეტილება ჰვგ^[4]-ზე უარის თაობაზე და დაავალოს საბჭოს ახალი აქტის გამოცემა. ამ შემთხვევაში, თუ სასამართლო გარკვევით არ მიუთითებს ბათილობის მიზეზებსა და მათი აღმოფხვრის გზებს, არის საშიშროება, საბჭომ განმეორებით გამოსცეს იგივე შინაარსის აქტი და გასაჩივრების მექანიზმი დე ფაქტო უფუნქციო გახადოს.

განსაკუთრებული რისკის დაწესებულებების მსჯავრდებულები ვერ სარგებლობენ ზოგიერთი უფლებით, რომლებსაც კანონმდებლობა სხვა ტიპის დაწესებულებებში განთავსებული

პატიმრობისთვის აწესებს^[5]. ამასთან, ისინი მუდმივი ვიზუალური და ელექტრონული მეთვალყურეობის ქვეშ იმყოფებიან^[6] და სხვა რისკის მსჯავრდებულებთან შედარებით, ნაკლებად სარგებლობენ გარე სამყაროსთან ურთიერთობის უფლებით^[7]. პატიმრობის კოდექსი განსაკუთრებული რისკის მსჯავრდებულებისთვის დისციპლინური პასუხისმგებლობის გაორმაგებულ ვადებს ითვალისწინებს^[8].

ბემოაღნიშნული რეგულაციები არ შეესაბამება საერთაშორისო სტანდარტებს - დაწესებულების რეჟიმი მხოლოდ რისკის შემცირებისკენ უნდა მიემართებოდეს და უსაფრთხოების ღონისძიებები ინდივიდუალური ხასიათის უნდა იყოს^[9]. ამ მიდგომის დამკვიდრების შემთხვევაში ეჭვქვეშ დგება სასჯელალსრულების დაწესებულებების რისკების მიხედვით დაყოფის ადეკვატურობა; განსაკუთრებული რისკისთვის დაწესებული შეზღუდვები ფაქტობრივად, დამატებით სასჯელს უტოლდება, რაც არღვევს საშიში დამნაშავეების მართვის საერთაშორისო სტანდარტებს^[10]. მიუხედავად ამისა, საკანონმდებლო ცვლილებების ფარგლებში მათი გადახედვა არ მომხდარა და უახლოეს მომავალში არც იგეგმება.

ისეთი მნიშვნელოვანი ცვლილება, როგორც ადმინისტრაციული პატიმრობის გაუქმებაა, მხოლოდ ტერმინოლოგიურ ცვლილებამდე არის დაყვანილი, მისი ნეგატიური შედეგები კი კვლავ უცვლელი რჩება^[11]:

- ახალი რედაქციით, არც დისციპლინური პატიმრობის ვადა ჩაითვლება მსჯავრდებულის სასჯელის ვადაში^[12].
- მისასაღმებელია პატიმრობის ვადების შემცირება, თუმცა ერთი და იმავე ქმედებისთვის სხვადასხვა ტიპის დაწესებულებაში განთავსებულ მსჯავრდებულთათვის პატიმრობის სხვადასხვა მაქსიმალური ვადის განსაზღვრა არღვევს კანონის წინაშე თანასწორობის პრინციპს.

^[1] MOC 3 17 00706801, თარიღი: 11/09/2017

^[2] საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მე-40 მუხლის პირველ ნაწილში 2017 წლის 1 ივნისის N944 კანონით შესული დამატება;

^[3] 2017 წლის 1 ივნისის N943 კანონი

^[4] პირობით ვადამდე გათავისუფლება;

^[5] ვიდეოპაემანი - პატიმრობის კოდექსის მე-171 მუხლის პირველი ნაწილი; ელექტრონული სარეაბილიტაციო საგანმანათლებლო პროგრამა - პატიმრობის კოდექსის მე-20 მუხლის პირველი ნაწილი; შრომითი უზრუნველყოფის უფლება - პატიმრობის კოდექსის 663 მუხლის მე-5 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტი.

^[6] პატიმრობის კოდექსის მე-121 მუხლის მე-2 ნაწილი

^[7] პატიმრობის კოდექსის 663-ე მუხლის მე-2 ნაწილი

^[8] მუხლი 90, 1¹ და მე-2 ნაწილები

^[9] იხ. ევროპული ციხის წესები, ნაწილი IV

^[10] იხ. ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია CM/REC(2014)3 წევრ სახელმწიფოებს საშიში დამნაშავეების შესახებ <http://pjp-eu.coe.int/documents/3983922/6970334/CMRec+%282014%29+3+concerning+dangerous+offenders.pdf/cec8c7c4-9d72-41a7-acf2-ee64d0c960cb>; ასევე, გაეროს სახელმძღვანელო მაღალი რისკის მსჯავრდებულთა მენეჯმენტი თაობაზე

იხ. ასევე, სახალხო დამცველის 2016 წლის საპარლამენტო ანგარიში, გვ. 20-21 <http://ombudsman.ge/uploads/other/4/4494.pdf> და სახალხო დამცველის 2017 წლის საპარლამენტო ანგარიში, გვ. 21, 43-44 <http://ombudsman.ge/uploads/other/5/5139.pdf>

^[11] “ადმინისტრაციული პატიმრობის” ნაცვლად გამოიყენება “დისციპლინური პატიმრობა”

^[12] პატიმრობის კოდექსის 94-ე მუხლის მე-3 ნაწილი

აქტივობა 4.1.1.2. ბრალდებულთა უფლებრივი მდგომარეობის შესახებ არსებული მოქმედი კანონმდებლობისა ანალიზისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების რეკომენდაციების გათვალისწინებით შესაბამისი ხარვეზების გამოვლენა

პასუხისმგებელი უწყება:

- სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტრო

ინდიკატორი:

მონიტორინგის მიზნებისათვის სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორები მოდიფიცირებულია, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში მათთან ერთად დამატებულია ალტერნატიული ინდიკატორებიც.

სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორი:

მომზადებულია ანგარიში ბრალდებულთა უფლებრივი მდგომარეობის შესახებ არსებული კანონმდებლობის ხარვეზების შესახებ.

დამატებული ინდიკატორები:

გაანალიზებული ნორმატიული აქტების რაოდენობა და სია, რომლებშიც გამოვლინდა/აღმოიფხვრა შეუსაბამობები საერთაშორისო სტანდარტებთან.

სტატუსი: არ არის შესრულებული

აქტივობის შესრულების პროგრესი: 0%

დაწყების თარიღი: 2017-01-01

ბოლო ვადა: 2017-12-31

შეფასება

სამინისტროს მიერ მოწოდებული ინფორმაციით^[1], რეგულარულად ხორციელდება სასჯელის აღსრულების პროცესში გამოვლენილი საკანონმდებლო ხარვეზების იდენტიფიცირება და წინადადებების შემუშავება მათ აღმოსაფხვრელად.

სამინისტროსვე ინფორმაციით, დღეისათვის გამოვლენილი ხარვეზების ანალიზი, ერთიანი დოკუმენტის სახით, მომზადებული არ არის. თუმცა, მიმდინარეობს მუშაობა გამოვლენილი საჭიროებების გადაჭრის გზებზე, რომელიც უახლოეს პერიოდში დასრულდება.

^[1] MOC 2 17 00717312; თარიღი:14/09/2017

ამოცანა 4.1.2. სასჯელაღსრულებისა დაწესებულებებში გადატვირთულობის პრევენცია

ამოცანის შესრულების პროგრესი: 35%

აღნიშნული ამოცანა, სამუხაროდ მხოლოდ სასჯელაღსრულების სამინისტროს მიერ განსახორციელებელ საქმიანობებს ეფუძნება. გადატვირთულობის პრევენცია კი ასევე გულისხმობს მართლმსაჯულების სისტემის ჰუმანიზაციას^[1] და სასამართლო პრაქტიკის გაუმჯობესებას^[2], რაც ამ ამოცანის ქვეშ ჩამოთვლილ საქმიანობებში არ ჩანს. აღნიშნული უკვე ექვეყნეშ აყენებს ამოცანის შესრულების ალბათობას, რასაც ემატება ის გარემოება, რომ გეგმაში მითითებული საქმიანობებიც პრაქტიკულად არ შესრულებულა.

^[1] მაგ. არასაპატიმრო სასჯელები, ზოგიერთი საზოგადოებისთვის ნაკლებად საშიში ქმედებების დეკრიმინალიზაცია და სხვა

^[2] მაგ. წინასწარი პატიმრობის გამონაკლის შემთხვევებში გამოყენება

აქტივობა 4.1.2.1. მსჯავრდებულთა უზრუნველყოფა საერთაშორისო სტანდარტებით გათვალისწინებული მინიმალური საცხოვრებელი ფართით

პასუხისმგებელი უწყება:

- სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტრო

ინდიკატორი:

მონიტორინგის მიზნებისათვის სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორები მოდიფიცირებულია, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში მათთან ერთად დამატებულია ალტერნატიული ინდიკატორებიც.

სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორი:

ყველა მსჯავრდებულთა უზრუნველყოფილია სულ ცოტა 4 კვადრატული მეტრი საცხოვრებელი ფართით.

დამატებული ინდიკატორები:

დაწესებულებების ლიმიტები ითვალისწინებს თითო მსჯავრდებულის მინიმუმ 4

კვადრატული მეტრი ფართით უზრუნველყოფის სტანდარტს.

სტატუსი: ნახევარზე ნაკლები
შესრულებულია

აქტივობის შესრულების პროგრესი: 20%

დაწყების თარიღი: 2016-01-01

ბოლო ვადა: 2017-12-31

შეფასება

პატიმრობის კოდექსით მსჯავრდებულთათვის მინიმალური 4 კვ.მ. საცხოვრებელი ფართობია გათვალისწინებული^[1]; თუმცა ბრალდებულებთან მიმართებაში, ეროვნული სტანდარტი 3 კვ.მ.-ია^[2], CPT-ის სტანდარტი კი ერთნაირად ვრცელდება ბრალდებულებსა და მსჯავრდებულებზე.

ამ საკანონმდებლო ნორმის აღსრულების პროცესში არსებული ხარვეზები ასახულია საქართველოს სახალხო დამცველის პრევენციის ეროვნული მექანიზმის 2016 და 2017 წლების ანგარიშებში^[3].

რეკომენდებულია, მინისტრმა დაწესებულებების ლიმიტების განსაზღვრის ეტაპზე გაითვალისწინოს თითოეულ პატიმარზე მინიმუმ 4 კვ.მ. რათა ლიმიტის ბოლომდე შევსების შემთხვევაშიც კი სტანდარტი დაცული იქნეს. სამინისტრომ ამ სტანდარტის გათვალისწინების ვალდებულება მომავალი ინფრასტრუქტურული პროექტებისთვისაც უნდა იკისროს.

^[1] პატიმრობის კოდექსის მე-15 მუხლში 2014 წლის 16 აპრილის N2241 კანონით შესული დამატების მიხედვით, ერთ მსჯავრდებულზე საცხოვრებელი ფართობის ნორმა ბრალდებულთა/მსჯავრდებულთა სამკურნალო დაწესებულებასა და თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულებაში არ უნდა იყოს 4 კვ.მ.-ზე ნაკლები.

^[2] საქართველოს პატიმრობის კოდექსის მე-15 მუხლის მეოთხე ნაწილი

^[3] სახალხო დამცველის 2016 წლის ანგარიშის მიხედვით, N2, N7, N8, N12, N14, N15 და N17 დაწესებულებებში ყველა პირი არ არის უზრუნველყოფილი 4 კვ.მ. ფართით. პრობლემა ამ დაწესებულებებში გასულ წლებშიც ფიქსირდებოდა. ფართთან მიმართებაში არსებული ნორმა მხოლოდ N3 დაწესებულებაშია დაცული.

2017 წლის ანგარიშში (გვ. 47-48) აღნიშნულია, რომ „N2, N8, N12, N14, N15, N17 დაწესებულებებში კვლავ გამოწვევას წარმოადგენს ყველა მსჯავრდებულის პატიმრობის კოდექსის მე-15 მუხლით დადგენილი 4 კვ.მ. მინიმალური პირადი ფართით უზრუნველყოფა. 71 ეს გამოწვეულია არა შესაბამისი ტიპის დაწესებულებებში ადგილების საკმარისი რაოდენობის არარსებობით⁷², არამედ პატიმართა დაწესებულებაში შეუსაბამო განთავსებით. კერძოდ, 67 პრობლემებია N2, N5, N7, N8, N12, N14, N15, N17, N18 და N19 დაწესებულებებში. 68 N2, N3, N5, N6, N7, N8, N9, N14, N15, N17 დაწესებულებებში. 69 N3, N7, N8, N14 დაწესებულებები. 70 N7 დაწესებულება მისი თავდაპირველი დანიშნულებით აშენდა, როგორც საგამოძიებო იზოლატორი. 71 N2, N8, N12, N14, N15, N17 დაწესებულებებში. 72 2017 წლის დეკემბრის მდგომარეობით, N15 დაწესებულების გარდა, სხვა არცერთი დაწესებულების ლიმიტი შევსებული არ იყო. 48 საქართველოს სახალხო დამცველის ანგარიში 2017 მიუხედავად იმისა, რომ ნახევრად ღია ტიპის სხვა დაწესებულებებში არის ლიმიტით განსაზღვრული ადგილების საკმარისი რაოდენობა, N15 დაწესებულებაში

აქტივობა 4.1.2.2. პირობით ვადამდე გათავისუფლების მექანიზმის ეფექტური ფუნქციონირება

პასუხისმგებელი უწყება:

- სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტრო

ინდიკატორი:

მონიტორინგის მიზნებისათვის სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორები მოდიფიცირებულია, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში მათთან ერთად დამატებულია ალტერნატიული ინდიკატორებიც.

სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორი:

პირობით ვადამდე გათავისუფლების მექანიზმის სტატისტიკა.

დამატებული ინდიკატორები:

1. სტატისტიკა სსკ მუხლის და დარჩენილი სასჯელის ვადის მითითებით;
2. მიმართვების რაოდენობის შეფარდება პირობით ვადამდე გათავისუფლებულ პირთა რაოდენობასთან, სქესის და ასაკის მიხედვით.

სტატუსი: ნახევარზე ნაკლები შესრულებულია

აქტივობის შესრულების პროგრესი: 50%

დაწყების თარიღი: 2016-01-01

ბოლო ვადა: 2017-12-31

შეფასება

2017 წლის 1-ლი ივნისის ცვლილებით, უვადოდ თავისუფლება აღკვეთილ პირებს 15 წლის თავზე ეძლევათ შესაძლებლობა, დანიშნული სასჯელის საზოგადოებისთვის სასარგებლო შრომით ან შინაპატიმრობით შეცვლა მოითხოვონ^[1].

ამ საქმიანობის თავდაპირველ ინდიკატორს პირობით ვადამდე გათავისუფლების სტატისტიკა წარმოადგენს. სამინისტროს ვებგვერდზე გამოქვეყნებული ინფორმაციით^[2], პირობით ვადამდე ადრე გათავისუფლებულ პირთა სტატისტიკა, ბოლო სამი წლის მანძილზე, არსებითად არ შეცვლილა - მხოლოდ რაოდენობრივი მონაცემების მიხედვით, მექანიზმის ეფექტურობა არ გაზრდილა. დადებითად უნდა აღინიშნოს, რომ სამინისტროს წარმომადგენლების მიერ მოწოდებული ინფორმაციით, ადგილობრივი საბჭოები ყველა პატიმრის ზეპირი მოსმენის შედეგად იღებენ გადაწყვეტილებას და ამასთან, ითვალისწინებენ მსჯავრდებულის ოჯახურ და სოციალურ გარემოებებს. უფრო ჩაღრმავებული ანალიზისთვის, რომელიც აუცილებელია მექანიზმის ეფექტიანობის შესაფასებლად^[3], კერძოდ, გათავისუფლებულთა სქესი და ასაკი, რა ტიპის დანაშაულისთვის იხდიდნენ სასჯელს, დარჩენილი სასჯელის ვადა, ამ ეტაპზე, ინფორმაცია არ გვაქვს.

^[1] სსკ 73-ე მუხლის მე-7 ნაწილი; თუმცა 2017 წლის 1 ივნისის ცვლილების შედეგად დამატებული 72¹ მუხლი ისევ 20 წლიან ვადას ითვალისწინებს გამოსაცდელი ვადით პირობით ვადამდე გათავისუფლებისთვის.

^[2] საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს სისტემის სტატისტიკის 2017 წლის ყოველთვიური ანგარიშების მიხედვით, იანვარ-ნოემბრის თვეში პვგ-თი სისტემა დატოვა 930 პირმა

<http://www.moc.gov.ge/ka/saqarthvelos-sasjelaghshrulebisa-da-probaciis-saministros-sistemis-statistikis-2017-tslis-angarishi>

2016 წლის სტატისტიკის წლიური ანგარიშის მიხედვით (გვ. 20), პვგ-თი გათავისუფლდა 972 მსჯავრდებული

<http://www.moc.gov.ge/images/temp/2017/06/02/c95a2d57fa8923d18ce3b0aefd39b75f.pdf>

2015 წლის სტატისტიკის წლიური ანგარიშის თანახმად (გვ. 23), პვგ-თი გათავისუფლდა 1033 მსჯავრდებული

<http://www.moc.gov.ge/images/temp/2016/05/11/f3bcb63287f84369208717a248dc595b.pdf>

^[3] აღნიშნული ანგარიშის ფორმატში არ განიხილება პრაქტიკაში პვგ-ს კრიტერიუმების ობიექტურობა ან ინდივიდუალური მიდგომის გამოყენების ხარისხი, ვინაიდან აღნიშნული მონაცემების გამოვლენა უშუალოდ გადაწყვეტილებების შესწავლას მოითხოვს.

ამოცანა 4.1.3. მსჯავრდებულთა კლასიფიკაციის, რისკების შეფასების და სასჯელის მოხდის ინდივიდუალური დაგეგმვის მეთოდოლოგიის დანერგვა და სრულყოფა

ამოცანის შესრულების პროგრესი: 69%

მსჯავრდებულის მიმართ ინდივიდუალური მიდგომა, პიროვნებაზე მორგებული სასჯელის მოხდის გეგმის დანერგვა, მსჯავრდებულთა რისკის შეფასება-გადაფასების სისტემის სრულყოფა ემსახურება პენიტენციური სისტემის გაუმჯობესებას. ამ ამოცანის ქვეშ ჩამოთვლილი საქმიანობები, მათი კარგი განხორციელების შემთხვევაში, საკმარისი იქნება ამოცანის შესასრულებლად. სამწუხაროდ, რისკის შეფასების მექანიზმის ხარვეზები - გაუმჭვირვალე პროცესი, ექსკლუზიურად დაწესებულების თანამშრომლებისგან დაკომპლექტებული ჯგუფის მიერ შეფასება - არ უზრუნველყოფს მსჯავრდებულთა უფლებების სათანადოდ დაცვას, რაც ამოცანის შესრულების დაბალ ხარისხზეც აისახება.

აქტივობა 4.1.3.1. მულტიდისციპლინური გუნდის მიერ რისკის შეფასება და მსჯავრდებულთა განთავსება შესაბამის დაწესებულებებში

პასუხისმგებელი უწყება:

- სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტრო

ინდიკატორი:

მონიტორინგის მიზნებისათვის სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორები მოდიფიცირებულია, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში მათთან ერთად დამატებულია ალტერნატიული ინდიკატორებიც.

სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორი:

რისკის შესაბამისად კლასიფიკაციის ინსტრუმენტი დანერგილია;

დამატებული ინდიკატორები:

1. კლასიფიკაციის ინსტრუმენტი შეესაბამება CPT-ის და ევროსაბჭოს რეკომენდაციებს რისკის შეფასებასა და გადაფასებაზე: კრიტერიუმების ობიექტურობა, მულტიდისციპლინური ჯგუფის შემადგენლობა და სპეციალური მომზადება, ინდივიდუალური მიდგომა და გადაფასების რეგულარობა.
2. დაწესებულებების პროცენტული რაოდენობა, რომლებშიც დანერგილია კლასიფიკაციის ინსტრუმენტი, დაწესებულებების ტიპის მითითებით.
3. მსჯავრდებულთა პროცენტული რაოდენობა, რომლებიც განთავსებულები არიან კლასიფიკაციის ინსტრუმენტის გამოყენებით.

სტატუსი: ნახევარზე ნაკლები შესრულებულია

აქტივობის შესრულების პროგრესი: 50%

დაწყების თარიღი: 2016-01-01

ბოლო ვადა: 2016-12-31

შეფასება

სამინისტროს მიერ მოწოდებული [ინფორმაციით](#)^[1], “მსჯავრდებულთა პირველადი შეფასება და მათი განთავსება შესაბამის დაწესებულებებში დასრულდა 2017 წლის 01 ივლისს.”^[2]

ეს პროცესი მისასაღმებელია, თუმცა რისკის შეფასების მოქმედი მექანიზმი გაუმჭვირვალეა - არ ითვალისწინებს მსჯავრდებულის ჩართვას შეფასების პროცესში, რაც ევროპულ სტანდარტთან შეუსაბამოა^[3].

^[1] 2017 წლის 13 სექტემბრის წერილი MOC 2 17 007 15332

^[2] მსჯავრდებულთა საშიშროების რისკის შეფასება ხორციელდება საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრის 2015 წლის 9 ივლისის N70 ბრძანებით დამტკიცებული წესის შესაბამისად

^[3] იხ. მაგალითად, ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია CM/REC(2014)3 წევრ სახელმწიფოებს საშიში დამნაშავეების შესახებ, პ.32;

<http://pjp-eu.coe.int/documents/3983922/6970334/CMRec+%282014%29+3+concerning+dangerous+offenders.pdf/cec8c7c4-9d72-41a7-acf2-ee64d0c9>

ასევე, იხ. სახალხო დამცველის 2016 წლის საპარლამენტო ანგარიში, გვ. 19 <http://ombudsman.ge/uploads/other/4/4494.pdf>

აქტივობა 4.1.3.2. საშიშროების რისკის მიხედვით მსჯავრდებულთა შეფასების ინსტრუმენტის შემდგომი დახვეწა

პასუხისმგებელი უწყება:

- სასჯელაღსრულები სა და პრობაციის სამინისტრო

ინდიკატორი:

მონიტორინგის მიზნებისათვის სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორები მოდიფიცირებულია, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში მათთან ერთად დამატებულია ალტერნატიული ინდიკატორებიც.

სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორი:

ქცევაზე დაფუძნებული რისკის შეფასების ინსტრუმენტში შეტანილი ცვლილებები.

დამატებული ინდიკატორები:

1. შეტანილი ცვლილებები უზრუნველყოფს ინსტრუმენტის მიახლოებას CPT-ის და ევროსაბჭოს სტანდარტებთან რისკების შეფასებისა და გადაფასების სისტემის თაობაზე;
2. შეფასების ანგარიშები მიუთითებს გამოვლენილ ხარვეზებსა და მათი აღმოფხვრის გზებზე

სტატუსი: ნახევარზე ნაკლები შესრულებულია

აქტივობის შესრულების პროგრესი: 10%

დაწყების თარიღი: 2016-01-01

ბოლო ვადა: 2016-12-31

შეფასება

2016-17 წლებში სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრის 2015 წლის 9 ივლისის N70 ბრძანებაში, რომელიც მსჯავრდებულთა რისკის შეფასების მოდალობებს განსაზღვრავს, რამდენიმე ცვლილება განხორციელდა, რომლებიც, ძირითადად, ტექნიკური ხასიათისაა და მცირედად უზრუნველყოფს მექანიზმის დახვეწას^[1].

უკვე აღვნიშნეთ მოქმედი ინსტრუმენტის მნიშვნელოვანი ხარვეზი, რომელიც პროცესში მსჯავრდებულის ჩართვას შეეხება (იხ. საქმიანობა 4.1.3.1) და რომელიც ინსტრუმენტის დახვეწის პროცესში არ შეცვლილა. გარდა ამისა, მონაცემთა პირველადი დამუშავების ჭკუფი შედგება მხოლოდ დაწესებულების თანამშრომლებისგან, რის გამოც ამ პროცესის ობიექტურობა, შესაძლოა, ეჭვქვეშ დადგეს. ამასთან, არათანაბარ პოზიციაში შეიძლება აღმოჩნდნენ მსჯავრდებულები, რომელთა შეფასებასაც ზემოაღნიშნული ჭკუფი აწარმოებს და ისინი, ვისაც სასჯელის ინდივიდუალური დაგეგმვის მულტიდისციპლინური გუნდი აფასებს^[2].

^[1] მაგალითად, შეფასების კრიტერიუმებს დაემატა ახარტული თამაშებისადმი დამოკიდებულება, დაზუსტდა, რომ ბრძანება არ ვრცელდება ფსიქიატრიულ

^[2] ეს ორი შესაძლებლობა თანაბრად არის განხილული N70 ბრძანების მე-6 მუხლში; სამინისტროს ინფორმაციით, 2017 წლის ბოლოსთვის ინდივიდუალური დაგეგმვა მხოლოდ მსჯავრდებულთა 23%-ს შეეხო.

აქტივობა 4.1.3.3. მსჯავრდებულთათვის სასჯელის მოხდის ინდივიდუალური დაგეგმვის მეთოდოლოგიის ეტაპობრივი დანერგვა დანესებულებებში

პასუხისმგებელი უწყება:

- სასჯელაღსრულები სა და პრობაციის სამინისტრო

ინდიკატორი:

მონიტორინგის მიზნებისათვის სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორები მოდიფიცირებულია, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში მათთან ერთად დამატებულია ალტერნატიული ინდიკატორებიც.

სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორი:

2016 წელს სასჯელის მოხდის ინდივიდუალური დაგეგმვა უზრუნველყოფილია მინიმუმ 8 დანესებულებაში, 2017 წელს დანერგილია დამატებით 3 დანესებულებაში.

დამატებული ინდიკატორები:

დანესებულებების მზარდი პროცენტული რაოდენობა, სადაც დანერგილია ინდივიდუალური დაგეგმვის მეთოდოლოგია (საერთო მაჩვენებელი და დანესებულებების ტიპების მიხედვით)

სტატუსი: სრულად შესრულებულია

აქტივობის შესრულების პროგრესი: 100%

დაწყების თარიღი: 2016-01-01

ბოლო ვადა: 2017-12-31

შეფასება

სამინისტროს ინფორმაციით, 2017 წლის ბოლოსთვის ინდივიდუალური დაგეგმვის მეთოდოლოგია ამჟამად მოქმედი 15-დან 13 დანესებულებაში დაინერგა, რითაც სრულად მიიღწა აღნიშნული საქმიანობის ინდიკატორებით დასახული შედეგი, თუმცა აღსანიშნავია, რომ საანგარიშო პერიოდში ინდივიდუალურმა დაგეგმვამ მსჯავრდებულების საერთო რაოდენობის მხოლოდ 23% მოიცვა^[1].

სახალხო დამცველის 2016 წლის ანგარიშში, სასჯელის მოხდის ინდივიდუალური გეგმების თაობაზე, ქალთა დანესებულების მაგალითზე, აღნიშნულია გეგმების ზოგადი ხასიათი, რაც არ იძლევა პატიმრის რეალური საჭიროებების იდენტიფიცირების საშუალებას^[2].

^[1] 2017 წლის ბოლოსთვის ინდივიდუალური დაგეგმვის სისტემა არ იყო დანერგილი N7 და N9 დაწესებულებებში.

^[2] გვ. 218 "...მოცემული გეგმები ზოგადი ხასიათისაა და არ შეიცავს კონკრეტულ ქმედებებს, რომელიც ქალ მსჯავრდებულთა რეაბილიტაციის პროცესში უნდა განხორციელდეს. ინდივიდუალური გეგმები არ იძლევა სრულ სურათს პატიმრის საჭიროებებისა და პრობლემების იდენტიფიცირების შედეგად სპეციალისტის მიერ დადგენილი ან გატარებული სამუშაოების შესახებ." <http://ombudsman.ge/uploads/other/4/4494.pdf>

ამოცანა 4.1.4. პატიმართა ცნობიერების ამაღლება მათი უფლებების შესახებ საჩივრების, დისციპლინურ და ადმინისტრაციულ პროცედურებთან დაკავშირებით

ამოცანის შესრულების პროგრესი: 50%

ამოცანის შესრულების უზრუნველყოფა, მხოლოდ დასახული საქმიანობებით, პრაქტიკულად შეუძლებელია. ბროშურებისა და საგანმანათლებლო შეხვედრების გარდა, პატიმართა ცნობიერების ასამაღლებლად სხვა ღონისძიებების გატარებაც აუცილებელია, მათ შორის, სოციალური მუშაკების საკმარისი რაოდენობის უზრუნველყოფა, პატიმრებს ხელმისაწვდომობა სხვადასხვა სახის სპეციალურ ლიტერატურაზე, მათ შორის, მონიტორინგის მექანიზმების ანგარიშებსა და საერთაშორისო თუ ადგილობრივი უფლებადამცველი ორგანიზაციების ანგარიშებზე, სასამართლო სიახლეებზე, უფლებების ჩამონათვალის თვალსაჩინო ადგილას განთავსება, მაგ. სასეირნო ეზოებში და სხვა.

აქტივობა 4.1.4.1. მსჯავრდებულთა და ბრალდებულთა უფლებების შესახებ საინფორმაციო ბროშურების დაბეჭდვა და დარიგება სასჯელაღსრულების დაწესებულებებში (აზერბაიჯანულ, სომხურ, თურქულ, რუსულ, ინგლისურ, არაბულ და სპარსულ ენებზე)

პასუხისმგებელი უწყება:

- სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტრო

ინდიკატორი:

მონიტორინგის მიზნებისათვის სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორები მოდიფიცირებულია, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში მათთან ერთად დამატებულია ალტერნატიული ინდიკატორებიც.

სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორი:

პატიმართა უფლებების შესახებ დარიგებული სხვადასხვა ენოვანი 400 საინფორმაციო ბროშურება;

დამატებული ინდიკატორები:

1. ბროშურების ხელმისაწვდომობა დაწესებულებების გარკვეულ %-ში (საერთო სურათი და დაწესებულებების ტიპების მიხედვით);
2. პატიმრების საერთო რაოდენობის რამდენი %-სთვის არის ხელმისაწვდომი ბროშურები (ენების მიხედვით).

სტატუსი: ნახევარზე ნაკლები შესრულებულია

აქტივობის შესრულების პროგრესი: 50%

დაწყების თარიღი: 2016-01-01

ბოლო ვადა: 2017-12-31

შეფასება

სამინისტროს ინფორმაციით^[1], 2015 წელს დაიბეჭდა ბროშურების 500 ეგზემპლარი, 2016-2017 წლებში კი ეს საქმიანობა არ განხორციელებულა. 2016 წლის სტატისტიკით, პენიტენციურ დაწესებულებებში არაქართული ეროვნებისა და ენის არმცოდნე პირების რაოდენობა ყველთვიურად 300-დან 400-მდე მერყეობს. 2 წლის წინ დაბეჭდილი ბროშურები კი, ჯერ ერთი, მოძველებულ ინფორმაციას შეიცავს და მეორეც, ამ რაოდენობის ბენეფიციართათვის არასაკმარისია.

^[1] MOC 1 17 006996555; თარიღი: 08/09/2017

აქტივობა 4.1.4.2. საგანმანათლებლო კონსულტაციების ან/და ჯგუფური შეხვედრების გამართვა პატიმართათვის, მათი უფლებების შესახებ ცნობიერების ასამაღლებლად

პასუხისმგებელი უწყება:

- სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტრო

ინდიკატორი:

მონიტორინგის მიზნებისათვის სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორები მოდიფიცირებულია, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში მათთან ერთად დამატებულია ალტერნატიული ინდიკატორებიც.

სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორი:

საგანმანათლებლო კონსულტაციებსა და ჯგუფურ შეხვედრებში ჩართულია 400 მსჯავრდებული;

დამატებული ინდიკატორები:

1. კონსულტაციების ხელმისაწვდომობა დაწესებულებების გარკვეულ %-ში (საერთო სურათი და დაწესებულების ტიპების მიხედვით);
2. პატიმრების საერთო რაოდენობის რამდენი %-სთვის გაიმართა კონსულტაციები.

სტატუსი: ნახევარზე ნაკლები
შესრულებულია

აქტივობის შესრულების პროგრესი: 50%

დაწყების თარიღი: 2016-01-01

ბოლო ვადა: 2017-12-31

შეფასება

ადამიანის უფლებათა სამდივნოს საბოლოო ანგარიშის მიხედვით, უფლებების შესახებ პატიმართა ცნობიერების ამაღლების მიზნით, მომზადდა შესაბამისი ტრენინგ-მოდული, მათ შორის, სპეციფიკური შინაარსით ქალი და არასრულწლოვანი პირებისთვის. 2016 წელს ტრენინგი გაირა 513-მა, ხოლო 2017 წელს - 364 მსჯავრდებულმა. ჩვენი შეფასებით, ამ საქმიანობის საბაზისო ინდიკატორი - 400 მსჯავრდებულის მონაწილეობა - არადეკვატურია, თუნდაც იმიტომ, რომ ეს რაოდენობა საერთოდ არ შეესაბამება პატიმრების საერთო რაოდენობას^[1], შესაბამისად, მისი შესრულება დასახული მიზნის მიღწევის ადეკვატურ საშუალებად ვერ განიხილება.

^[1] 2016 წელს 9000 პირზე მეტი

ამოცანა 4.1.5. პატიმრობის კოდექსით გათვალისწინებული გასაჩივრების პროცედურების ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება

ამოცანის შესრულების პროგრესი: 0%

ამოცანის ერთადერთი საქმიანობა საკმაოდ ბუნდოვნად არის ფორმულირებული და ძირითადად ნორმატიულ ცვლილებებს შეეხება, რაც ასევე არ განხორციელებულა. ამოცანის შესასრულებლად კი, საკანონმდებლო საქმიანობის პარალელურად, დამკვიდრებული პრაქტიკების რეგულარული ანალიზიც უნდა განხორციელდეს და ამგვარად გამოვლენილი ნაკლოვანებებიც აღმოიფხვრას.

აქტივობა 4.1.5.1. გასაჩივრების არსებული მექანიზმის ხარვეზების შესწავლა, გასაჩივრების მექანიზმის შესწავლის შემდგომ შესაბამისი ცვლილებების განხორციელება

პასუხისმგებელი უწყება:

- სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტრო

ინდიკატორი:

მონიტორინგის მიზნებისათვის სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორები მოდიფიცირებულია, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში მათთან ერთად დამატებულია ალტერნატიული ინდიკატორებიც.

სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორი:

1. მოხსენება (ანგარიში) გასაჩივრების არსებულ მექანიზმებში გამოვლენილი ხარვეზების შესახებ.
2. ანგარიშის შესაბამისად განხორციელებული ცვლილებები.

დამატებული ინდიკატორები:

1. მონიტორინგის მექანიზმების ანგარიშებში მოცემული რეკომენდაციების გათვალისწინების წილი.
2. ცვლილებები უზრუნველყოფს გასაჩივრების მექანიზმის ეფექტურობის ზრდას, რაც ასახულია ექსპერტულ შეფასებებში და/ან პრევენციის ეროვნული მექანიზმის ანგარიშებში;
3. გასაჩივრების მზარდი სტატისტიკა;
4. უკანასკნელ წლებში შესული და დაკმაყოფილებული საჩივრების თანაფარდობა (დაწესებულებების ტიპების, პატიმრების სქესისა და ასაკის მითითებით) მიუთითებს პატიმართა ცნობიერების ამაღლებასა და მექანიზმის ეფექტურობაზე ყველა კატეგორიის/ასაკის/სქესის პატიმრის მიმართ.

სტატუსი: არ არის შესრულებული

აქტივობის შესრულების პროგრესი: 0%

დაწყების თარიღი: 2016-01-01

ბოლო ვადა: 2017-12-31

შეფასება

სამინისტროს ინფორმაციით^[1], ბრალდებულთა/მსჯავრდებულთა განცხადებების/საჩივრებისა და სამართალწარმოების პროცესში გამოვლენილი ხარვეზების ანალიზის საფუძველზე, პრობლემა იდენტიფიცირდება, საკითხი სრულყოფილად შეისწავლება და მზადდება შესაბამისი საკანონმდებლო ინიციატივა ან/და ხორციელდება ცვლილება^[2]. როგორც წერილიდან ჩანს, 2016-2017 წლებში ხარვეზების ანალიზი არ განხორციელებულა; იმავე დოკუმენტში მითითებულია სპეციალური პრევენციული ჯგუფის 2015 წლის კვლევა “მოთხოვნის/საჩივრის განხილვის მექანიზმი საქართველოს პენიტენციურ სისტემაში”^[3], თუმცა საანგარიშო პერიოდში კვლევაში ასახული რეკომენდაციების შესასრულებლად არაფერი განხორციელებულა^[4], რაც გვაფიქრებინებს, რომ პრევენციის ეროვნული მექანიზმის კვლევაში წარმოჩენილი პრობლემები კვლავ უცვლელია^[5].

^[1] წერილი MOC 3 17 00794624 თარიღი: 10/10/2017

^[2] წერილში აღნიშნულია, რომ 2017 წლის 01 ივნისს პატიმრობის კოდექსსა და თანამდევ საკანონმდებლო აქტებში განხორციელებული ცვლილებების ფარგლებში შეიცვალა გასაჩივრების არსებული წესი. კერძოდ, პატიმრობის კოდექსსა და ადმინისტრაციულ საპროცესო კოდექსში შესული ცვლილებების საფუძველზე, დაიხვეწა ადგილობრივი საბჭოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების გასაჩივრების მექანიზმი; აღნიშნული ცვლილება განხილულია პვე მექანიზმთან მიმართებაში.

^[3] <https://drive.google.com/file/d/0B9BM3M8hbgAUQ0RzaVIGcTZuODQ/view>

^[4] მაგალითად, პარლამენტს ეძლევა რეკომენდაცია, განახორციელოს საკანონმდებლო ცვლილება, რომლის მიხედვითაც, პატიმრების უკმაყოფილების ძირითადი მიზეზების დასადგენად, სამინისტროს საჩივრების პერიოდული ანალიზი უნდა დაევალოს; უწყებამ უნდა შეიმუშაოს მომჩივანთათვის უსაფრთხო, ხელმისაწვდომი, კონფიდენციური და

მიუკერძოებელი მოთხოვნის/საჩივრის განხილვის პროცედურები; მოთხოვნებს/საჩივრებს დროული რეაგირება უნდა მოსდევდეს, ხოლო რეაგირების შედეგად მიღებული გადაწყვეტილება დასაბუთებული უნდა იყოს და სხვა.

^[5] სახალხო დამცველის 2017 წლის საპარლამენტო ანგარიშში (გვ. 21) მითითებულია N3 დაწესებულების შემთხვევა, როდესაც მსჯავრდებული მიუთითებდა, რომ პირობით ვადამდე ადრე გათავისუფლებაზე დასავლეთ საქართველოს ადგილობრივი საბჭოს უარის გასაჩივრების მიზნით, ²⁰¹⁷ წლის ²³ იანვრის საჩივრით მიმართა თბილისის საქალაქო სასამართლოს. საჩივარი ჩაბარდა ^{N3} პენიტენციურ დაწესებულების ადმინისტრაციას. თუმცა თბილისის საქალაქო სასამართლოს აღნიშნული საჩივარი არ მიუღია. იმავე ანგარიშში (გვ. 81), არასათანადო მოპყრობის ფაქტების გასაჩივრებასთან დაკავშირებით მითითებულია, რომ „გასაჩივრების შექანიზმი ხარვეზიანია, რამდენადაც ცალკეული შემთხვევები საჩივრის წარდგენაზე მსუსხავ ეფექტს იძლევა.“